

Araştırma Makalesi

Türk Bankacılık Sektöründe Değişen Kar Yapısının Analizi: Ücret Ve Komisyon Gelirlerine Yönelimin Bankaların Performansına Etkisi

Analyzing The Changing Profit Structure of Turkish Banks: The Effects Of Fee And Commission Income Shift On Banks' Performance

<p>Tuna Can GÜLEÇ Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans Bölümü tunacg@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-2551-6460</p>	<p>Selim DURAMAZ Doç.Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sermaye Piyasası Bölümü selimduramaz@hotmail.com https://orcid.org/0000-0002-1257-0620</p>
---	--

Makale Gönderme Tarihi 13.11.2020	Revizyon Tarihi 09.12.2020	Kabul Tarihi 14.12.2020
---	--------------------------------------	-----------------------------------

Öz

Bu çalışmanın amacı Türk bankacılık sektöründe bankaların faiz dışı gelir kalemleri arasında yer alan ücret ve komisyon gelirlerinin bankaların performansına etkisinin ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda 2003-2020 çeyreklik verileriyle Türk bankacılık sektöründe 8 bankanın verileri incelenmiştir. Oluşturulan modelde bankaların piyasa değerleri ve net karlılıkları ve faiz gelirlerinin ücret ve komisyonlara oranı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Verisetinin yapısı ve öncül analiz bulgularına dayanarak Westerlund Eşbütünleşme testiyle Uzun-Kısa Dönem Ortalama Grup Tahmin Sonuçları üretilmiştir. Devamında bulgular arasındaki ilişki, Dumitrescuve Hurlin nedensellik testiyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, kısa vadede ücret ve komisyon gelirlerini arttıran bankaların net karlarında da artış gözlenmektedir fakat bu artış piyasa değerine yansımamaktadır. Öte yandan uzun vadede bankaların hem net karı hem de piyasa değerinde düşük gözlenmektedir. Uzun vadedeyse faiz gelirlerine odaklanan bankaların hem net karlarını hem de piyasa değerlerini arttırdıkları yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre ücret ve komisyon gelirlerine odaklanmanın bankacılık sektöründe değer maksimizasyonu için doğru strateji olmayacağı söylenebilir.

Ahahtar kelimeler: Faiz dışı gelirler, Türk bankacılık sektörü, Banka performansı.

Abstract

The aim of this study is to reveal the effect of fee and commission income, which are among the non-interest income items of banks in the Turkish banking sector, on the performance of banks. In this context, data from 8 banks in Turkish banking sector were analyzed by using quarterly data from 2003 to 2020. In the research model, the relationship between the market values and net profitability of banks and the ratio of interest income to fees and commissions is analyzed. Based on the structure of the dataset and preliminary analysis findings, Long and Short-Run Average Group Estimation Results were produced by using the Westerlund Cointegration test. Subsequently, the relationship between the findings was analyzed using the

Dumitrescu and Hurlin causality test. According to the research findings, there is an increase in the net profits of the banks that increase their fee and commission income in the short term, but this increase is not reflected in the market value. On the other hand, both net profits and market value of these banks are observed to be low in the long term. In the long run, it is reported that banks focusing on interest income have increased both their net profits and market values. According to these results, it can be said that focusing on fee and commission income will not be the right strategy for value maximization in the banking sector.

Keywords: *Non interest incomes, Turkish banking sector, Bank performance.*

1. Giriş

Bankacılığın klasik formu itibariyle mevduat-kredi döngüsü çerçevesinde elde ettiği faiz gelirleri geçmişten günümüze bankaların bilançolarındaki en önemli kazanç kalemleri arasında olmaya devam etmektedir. Ancak günümüzde bankalar özellikle ücret ve komisyonlar üzerinden elde ettiği faiz dışı gelirler ile beraber kazançlarını daha da yukarıya taşıma çabası içindedirler.

Türk bankacılık sektörü 2001 krizinden sonra girdiği toparlanma sürecinde karlılık ve diğer sağlamlık göstergeleri açısından genellikle sürekli olumlu bir ivme içindedir. Özellikle karlılık rakamlarına faiz dışı gelirlerin katkısı önceki dönemlere kıyasla oldukça artmıştır (Özdemir, 2015; Çetin, 2018). Bununla birlikte Türkiye’de konvansiyonel bankacılık sistemi karşısında gelişen faizsiz bankacılık, leasing, faktöring, tüketici finansman şirketleri gibi alternatiflerin artması, bunun yanında sektör içindeki yoğun rekabet bankaların faiz gelirlerinde olduğu kadar faiz dışı gelirlerine de artan oranda önem vermeye başlamasındaki önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla sektörde bankacılık ürün hizmet ve ücretlerinden alınan farklı başlıklar altındaki faiz dışı gelir kalemleri gittikçe çeşitlenmekte, bu kapsamda hacimsel büyüklüğün de artmasına yönelik bankaların politika hedefleri sürekli gelişmektedir.

Bankacılık sektöründe başlıca faiz dışı gelir kalemleri; kredilerden alınan ücret ve komisyonlar, alınan kâr payları, bankacılık hizmet gelirleri, aktiflerin satışından elde edilen gelirler, kâr payı dışındaki diğer faiz dışı gelirleridir (Uzun ve Berberoğlu, 2019, s.240). Faiz dışı gelirlerin faiz gelirleri ile karşılaştırılması ve/veya faiz dışı gelirlerin banka performansına etkisi farklı ülkelerdeki bankacılık sektörlerinde farklı çalışmalara konu olmaktadır (Andrzejuk, 2017, Yıldırım ve Kasman, 2015; Al-Tarawneh vd., 2017; Nguyen, 2019). Fakat genel faiz gelirlerinin değerlendirildiği çalışmaların yanında çalışmamız Türk bankacılık sektöründe faiz dışı gelir kalemleri arasında yer alan ücret ve komisyonların banka performansına olan etkisini ele almaktadır. Nitekim sektörde farklı birçok bankacılık işleminden alınan ücret ve komisyon gelirleri bankaların son dönemde karlılıklarını daha yukarıya taşıma hedefleri kapsamında bankaların temel odak noktalarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Ücret ve komisyonların banka performansına etkisinin ortaya çıkarılması ile faiz dışı gelirlerin Türk bankacılık sektöründeki kar yapısındaki geleceği ve etkilerinin ortaya konulması ve böylelikle sektör temsilcilerine bir projeksiyon çizilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda bankaların kar yapısının uzun ve kısa vadeli sonuçlarını hem piyasa değeri hem de muhasebe karı üzerinden ele alacak bir çalışma ortaya konuşmuştur.

2. Literatür Taraması

Bankacılık sektöründe faiz dışı gelirler ile bankaların farklı performans göstergeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı araştırmalar yer almaktadır. Literatürde öncelikle faiz dışı gelir kaleminin faiz gelirleri ile kıyas edildiği ve karlılıkla ilişkisinin analiz edildiği çalışmalar söz konusudur. Craigwell ve Maxwell (2006), Barbados bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 7 bankayı 1985-2001 yılları arasındaki verilerle panel veri analizi ile incelemiştir. Yazarlar bankaların faaliyet yapılarının ve ATM teknolojisinin bankaları faiz dışı gelirlerini arttırmaya daha fazla yönlendirdiği ve faiz dışı gelirlerdeki artışın banka karlılığı ile paralel seyrettiği sonucuna ulaşmışlardır. Gürbüz, Yanık ve Aytürk (2013), Türk bankacılık sektöründe 2005-2011 arası gerçekleştirdiği ve 26 bankayı analize dahil ettiği çalışmada, bankaların gelir

çeşitlendirmesinin Türk mevduat bankalarının riske göre düzeltilmiş finansal performansını arttırdığını bulgulamıştır. Louzis ve Vouldis (2015), Yunanistan bankacılık sektöründeki mevcut 19 banka için 2004-2011 dönemleri için gerçekleştirdiği panel veri analizi sonucunda faiz dışı gelir kaleminin net faiz gelir kaleminden daha kalıcı olduğunu, ayrıca güçlü mevduat tabanına sahip bankaların faiz dışı gelirlerini artırmada daha fazla kaldıraç sahibi olduğunu bulgulamıştır. Saunders, Schmid ve Walter (2016), 2002-2013 döneminde ABD’de örneklem olarak alınan 10.341 bankadan elde ettiği veriler kapsamında bankaların faiz gelirine oranla faiz dışı gelirin daha yüksek olmasını bulgulayarak bu durumun da daha yüksek karlılık ve daha düşük başarısızlık olasılığı ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Uzun ve Berberoğlu (2019), çalışmalarında Türk bankacılık sektöründe 2007-2017 dönemlerinde 23 bankanın faiz dışı gelirlerin banka performansına etkisini incelemiştir. Buna göre faiz dışı gelir seviyesinin bankaların hem aktif kârlılığı, hem de öz sermaye kârlılığı üzerinde etkili olduğunu gösterirken değişkenler arasında pozitif yönlü bir etkileşim tespit edilmiştir.

Çeşitli istatistiksel analizler eşliğinde yapılan çalışmaların bir kısmında ise sermaye gruplarının faiz dışı gelirlerinin banka performanslarına etkisi karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda Trivedi (2015), Hint bankacılık sektöründe ele aldığı çalışmada Hint bankaları için yeni gelir akışlarına geçişin ve bunun sonucunda artan çeşitliliğin banka performansı üzerindeki etkisini incelemiştir. Ulaşılan sonuçlar Hindistan'daki yeni özel bankaların ve yabancı bankaların, gelirlerinin büyük bir bölümünü faiz dışı ve ücrete dayalı olarak üretmede kamu sektörü bankalarından daha başarılı olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Ahamed (2017), Hint bankacılık sektöründe faiz dışı gelir faaliyetlerine doğru bir kaymanın yine Hint bankalarının kârlılığını artırıp artırmadığını ve mülkiyet esasına göre farkını araştırmıştır. Buna göre kamusal sermayeli bankalarla beraber özel bankaların faiz dışı gelirlerini odak noktası olarak belirlemesinin karlılığa etki etmediği, buna rağmen yabancı sermayeli bankaların gelirlerini çeşitlendirerek daha fazla kar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Li ve Yang (2016), Çin bankacılık sektörünü ele aldıkları çalışmalarında faiz dışı gelirin ve bileşenlerinin bankalar üzerindeki etkisini kazançlar yönünden incelemiştir. Çalışmanın sonucunda devlete ait bankalar için faiz dışı gelirlerin geliştirilmesinin varlıkların getirisi üzerinde pozitif fakat anlamlı olmayan bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır.

Literatürde bankaların faiz dışı gelirleri ile banka performansına yönelik çalışmaların dikkat çeken diğer bir yönü de banka büyüklüğünün bu süreçte etkisini ortaya koymaktadır. Li and Feng (2015), 2003-2015 verileriyle ABD’deki 625 banka üzerinde gerçekleştirdikleri analiz sonucunda, büyük ölçekli bankaların küçük ve orta ölçekli bankalara göre karlılığa daha olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşmışken, bu durumu büyük ölçekli bankaların faiz dışı gelir elde etme deneyim, uzmanlık ve teknoloji yeteneklerinden kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Yine Hakimi, Hamdi ve Djelassi (2012), Tunus bağlamında toplam banka gelirinin önemli bir belirleyicisi olarak faiz dışı gelirin rolünü araştırmıştır. 1998-2009 döneminde gözlemlenen 10 mevduat bankasına dayanan panel veri tahmini sonucunda, bankanın büyüklüğünün ve bankacılık stratejisinin faiz dışı geliri önemli ölçüde etkilediğini bulgulamıştır. Damankah, Anku-Tsede ve Amankwaa (2014), Gana’da 2002-2011 yılları arasındaki verilerle bankacılık sektöründe regresyon analizi eşliğinde faiz dışı gelirleri analiz etmiştir. Elde edilen sonuçlara göre küçük bankaların faizsiz kazanç ile daha fazla ilgilendiği bulunmuştur. Bu durum Gana bankacılık endüstrisinde bankanın büyüdükçe geleneksel olmayan faaliyetlere katılım düzeyinin azaldığı ifadesiyle yorumlanmıştır. Yine Özek (2017), Türk bankacılık sektöründe ticari bankaların geleneksel olmayan faaliyetlerine ve finansman yapılarına etkisini araştırdığı çalışmada sektördeki 24 ticari bankanın 2006-2014 verileriyle gerçekleştirdiği regresyon analizi kapsamında banka büyüklüğünün faiz dışı gelirlerin her bir bileşenini istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde açıkladığı sonucuna ulaşmıştır.

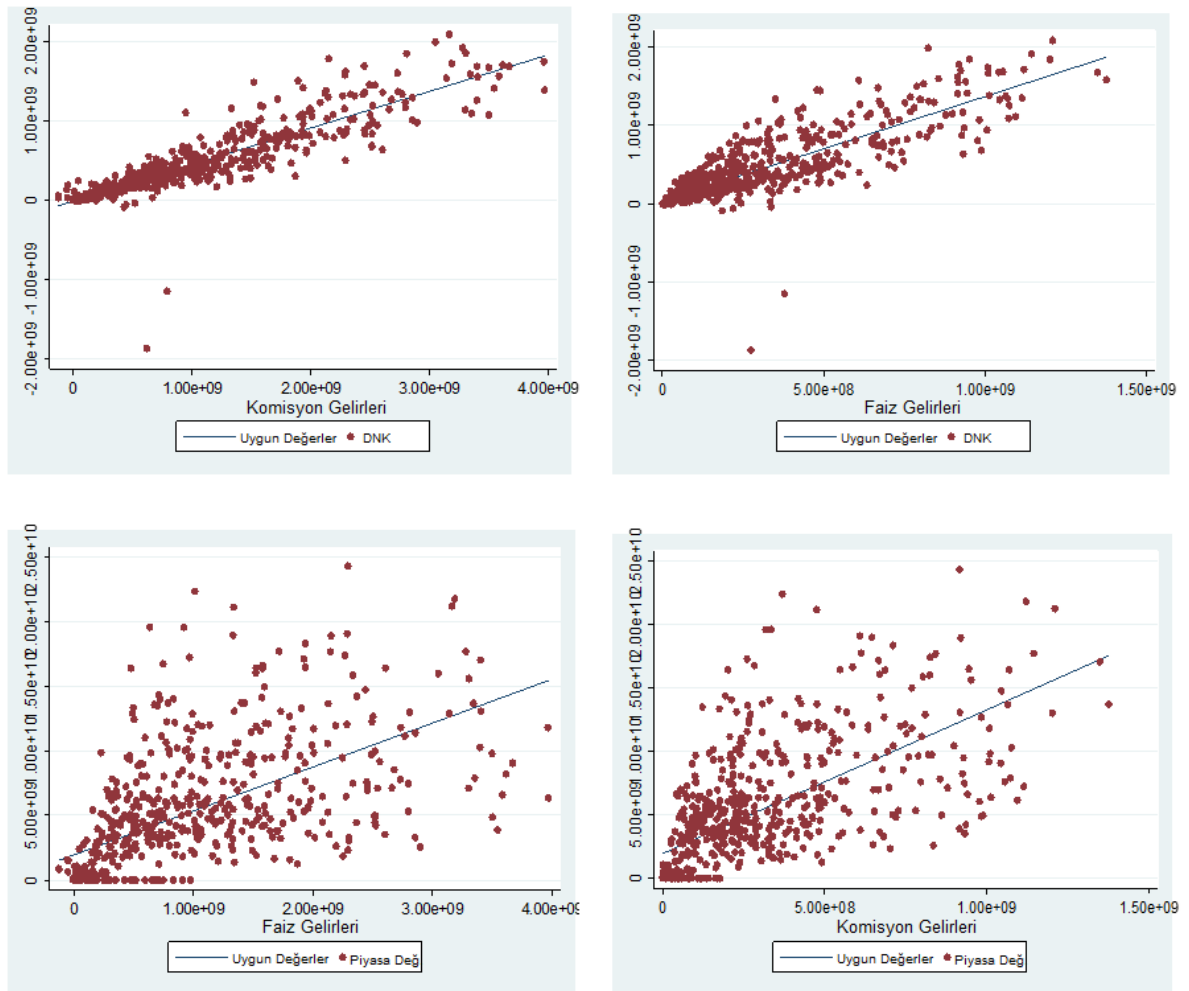
3. Analiz

3.1. Veri Seti ve Yöntem

Analizde kullanılan veriler 2003 yılı Ocak ayından 2019 yılı aralık ayına kadar olan dönem için Deniz Bank, Garanti Bankası, Halk Bank, ICBC Bank, İş Bankası, QNB Finans Bank, Vakıf Bank ve Yapı Kredi Bankası olmak üzere 8 banka için çeyreklik frekansta ele alınmıştır. Oluşturulan modelde her dönem için “Piyasa Değeri” ve “Dönem Net Karı” bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır. Bağımsız değişkenler ise “Faiz Gelirleri” ve “Komisyon Gelirleri” olarak belirlenmiştir.

Şekil 1 tüm bankalar arasındaki, piyasa değeri, dönem net karı, faiz geliri ve komisyon gelirleri değişkenlerinin korelasyon grafiklerini sergilemektedir.

Şekil 1. Piyasa Değeri, Dönem Net Karı (DNK), Komisyon Gelirleri ve Faiz Gelirleri Arasındaki Korelasyon

Şekil 1'e bakıldığında beklendiği üzere komisyon gelirleri ve faiz gelirlerinin dönem net karı ile güçlü bir korelasyonu vardır. Bu değişkenler halihazırda dönem net karının bileşenleri olduğundan yüksek korelasyon gözlenmesi olağandır. Öte yandan bu şekil üzerinde dikkat çekici olan nokta, komisyon ve faiz gelirlerinin, piyasa değeri ile olan korelasyonunun dönem net karına oranla belirgin derecede daha düşük oluşudur.

Tablo 1. Tüm Değişkenler için Pearson Korelasyon Katsayıları

	Dönem Net Karı	Net Piyasa Değeri	Faiz Gelirleri	Komisyon Gelirleri
Dönem Net Karı	1.0000			
Piyasa Değeri	0.7099***	1.0000		
Faiz Gelirleri	0.9012***	0.6157***	1.0000	
Komisyon Gelirleri	0.8493***	0.6676***	0.9118***	1.0000

Not: *** 0.01 seviyesinde istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 1’de Tüm değişkenler için Pearson korelasyon katsayıları raporlanmıştır. Sayılar incelendiğinde Şekil 1’de görsel olarak gözlemlenen durumun, sayısal bazda da geçerli olduğu görülmektedir. Faiz gelirlerinin dönem net karı ile korelasyon katsayısı 0.9012 olarak raporlanırken, piyasa değeri ile korelasyonu 0.6157 olarak görülmektedir. Korelasyon kuvveti arasında belirgin bir fark vardır. Aynı durum komisyon gelirleri için de mevcuttur. Net kar ve komisyon gelirleri arasındaki korelasyon 0.8493 iken, komisyon gelirleri ve piyasa değeri arasındaki korelasyon 0.6676’dır. Bununla birlikte, piyasa değerinin faiz gelirleri ile olan korelasyonu (0.6157) komisyon gelirleri ile olan korelasyonundan(0.6676) daha düşüktür.

Bu bulgular tek başlarına kesin bir yargı oluşturmamakla birlikte, sektörde piyasa değerinin, şirket performansı haricinde birçok etkeni olduğuna işaret etmektedir. Buna ek olarak Piyasa değerinin komisyon gelirleri ile göreceli olarak yüksek korelasyonu, gözlem yapılan dönem boyunca komisyon gelirlerinin şirket değeri üzerinde daha güçlü bir etkisi olduğuna işaret ediyor olabilir. Korelasyonun nedensellik ilişkisi değil eş yönlü hareketleri temsil etmesi sebebiyle bu nokta finansal açıdan önem teşkil etmektedir, zira bankaların komisyon gelirlerinde meydana gelen artışların aynı gözlem dönemi içerisinde piyasa değerine yansımaları, komisyon gelirleri ve banka piyasa değeri arasındaki kısa vadeli pozitif ilişkiye dair ilk bulgudur.

Tablo 2. Değişkenlere dair Özet İstatistikler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma (Milyon)	Minimum (Milyon)	Maksimum (Milyon)	Gözlem
Dönem Net Karı	Genel	452	-1.870	2.080	N 612
	Gruplar arası	398	319	0.4312	n 9
	Gruplar içi		337	-1.930	1.630
Piyasa Değeri	Genel	4.780	5.8	24.300	N 612
	Gruplar arası	5.360	3.810	24.8	n 9
	Gruplar içi		3.160	-5.120	21.900
Faiz Gelirleri	Genel	886	-124	3.970	N 612
	Gruplar arası	902	624	0.7595	n 9
	Gruplar içi		662	-800	3.220
Komisyon Gelirleri	Genel	288	0.0216	1.380	N 612
	Gruplar arası	272	222	0.2221	n 9
	Gruplar içi		198	-267	1.030

Tablo 2’de yer alan özet istatistiklerinde standart sapma değerleri incelendiğinde, net karlılık açısından bankalar arasındaki kırılmanın, bankaların kendi içindeki kırılmalardan daha az olduğu görülmektedir. Buna karşın, piyasa değeri açısından, bankaların kendi içindeki kırılmalıkları bankalar arasındaki kırılmalardan daha düşük seviyededir.

3.2. Veri Seti ve Yöntem

Uygulanan faiz geliri ve komisyon geliri politikalarının bankaların net karlılığı ve piyasa değeri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla oluşturulan model beş aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, panel verinin yatay kesitlere bağlı olup olmadığını incelemek amacıyla yatay kesit bağımlılığı testi uygulanmıştır. İkinci olarak, serilerin trend etkisine sahip olmadığını ortaya koymak amacıyla birim kök testi uygulanmaktadır. Üçüncü aşamada, faiz ve komisyon geliri politikaları ile bankaların net karlılığı ve piyasa değeri arasındaki uzun dönemli denge ilişkisinin varlığı eşbütünlük teknikleri ile incelenmektedir. Benzer şekilde, hata düzeltme modeline dayalı olarak söz konusu politikalar ile net karlılık ve piyasa değeri arasındaki kısa dönem ve uzun dönem denge ilişkisine ait katsayı tahminleri Ortalama Grup tahmincisi ile elde edilmektedir. Son olarak ise, faiz geliri-net karlılık, komisyon geliri-net karlılık, faiz geliri-piyasa değeri ve komisyon geliri-piyasa değeri için Granger tipi panel nedensellik ilişkisinin yönü de ortaya konulmaktadır.

Yatay kesit bağımlılığının araştırılmasında, $T > N$ olduğu için Breusch-Pagan (1979) CD_{LM1} ve Pesaran (2004) CD_{LM2} testleri uygulanmıştır. Bu testler, her bir yatay kesit birimin zaman etkisinden ayrı olarak etkilenebildiğini varsaymaktadır.

Tablo 3. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler	CD_{LM1}	CD_{LM2}
Net karlılık	144.12***	167.2450***
Piyasa değeri	677.9163***	74.5899***
Faiz geliri	610.5889***	66.6561***
Komisyon geliri	610.5958***	66.6561***

Not: *** 0.01 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir

Tablo 3’de analizde kullanılan değişkenlere ilişkin CD_{LM1} ve CD_{LM2} yatay kesit bağımlılığı test sonuçları yer almaktadır. Bu testte sıfır hipotezi hata terimlerinin yatay kesitler üzerinde zayıf bir bağımlılığa sahip olduğunu, diğer bir ifadeyle, yatay kesit bağımlılığının olmadığı şeklindedir. Tablo 3’de yer alan sonuçlar, bankaya ilişkin bir değişkenden meydana gelen bir şok veya değişimin diğer bankalardaki aynı değişken üzerinde bir değişim yaratmayacağını ifade eden sıfır hipotezinin reddedildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum incelenen dönemde bankacılık sektöründe meydana gelen kriz ve rallilerin, tüm bankalar üzerinde etkisi olacak nitelikte olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu eş bütünlük analizinin gerçekleştirilebilmesi için oldukça önemlidir, zira çalışmaya konu bankalardan birisinin, ilgili dönemde sadece kendisini etkileyecek içsel bir kriz yaşamış olması yanıltıcı sonuçlara sebep olacaktır.

Tablo 4. Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Sabit Terimli	Trendli
Net karlılık	-2.142(6)	-1.696(6)
Δ Net karlılık	-3.705(4)***	-3.944(4)***
Piyasa değeri	-0.637(4)	-0.740(4)
Δ Piyasa değeri	-4.254(2)***	-4.429(2)***
Faiz geliri	-2.094(3)	-2.328(4)
Δ Faiz geliri	-5.727(2)***	-5.826(3)***
Komisyon geliri	-1.287(4)	-2.328(4)
Δ Komisyon geliri	-5.597(3)***	-5.779(3)***

Not: *** 0.01 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Gecikme uzunlukları Akaike bilgi kriterine göre belirlenmiştir

Tablo 4’de serilerin durağanlığını araştırmak amacıyla uygulanan ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alan Pesaran (2007) tarafından geliştirilen 2. Nesil birim kök testi CIPS (Cross-Sectionally IPS) sonuçları yer almaktadır. Tablo 4’de yer alan sonuçlar, yatay kesit bağımlılığı altında serinin durağan olmadığını söyleyen sıfır hipotezinin tüm değişkenlerin düzey değerleri için reddedildiğini; buna karşın, birinci farkları için reddedilemediğini göstermektedir. Bu sonuç, analizde kullanılan tüm değişkenlerin birinci dereceden entegre (I(1)) oldukları anlamına gelmektedir.

Tüm değişkenlerin birinci dereceden entegre olmasından dolayı, faiz ve komisyon gelirleri ile bankaların net karlılıkları ve piyasa değerleri arasındaki uzun dönemli denge ilişkisinin varlığını test etmek amacıyla, Westerlund (2007) tarafından önerilen ve hata düzeltme modeline dayanan eşbütünleşme testini uygulanmıştır. Westerlund eşbütünleşme testine ilişkin sonuçlar Tablo 5’de yer almaktadır

Tablo 5. Westerlund Eşbütünleşme Test Sonuçları

Grup	İstatistik	Test İstatistiği değeri	z değeri	p değeri
Net Karlılık-Faiz Geliri	Gt	-2.872	-3.64	0.0000
	Ga	-13.045	-3.235	0.0010
	Pt	-10.106	-5.609	0.0000
	Pa	-12.752	-5.489	0.0000
Net Karlılık-Komisyon Geliri	Gt	-2.872	-3.64	0.0000
	Ga	-13.045	-3.235	0.0010
	Pt	-10.106	-5.609	0.0000
	Pa	-12.752	-5.489	0.0000
Piyasa Değeri-Faiz Geliri	Gt	-2.758	-3.255	0.0010
	Ga	-10.524	-1.839	0.0330
	Pt	-8.636	-4.158	0.0000
	Pa	-11.563	-4.712	0.0000
Piyasa Değeri-Komisyon Geliri	Gt	-2.758	-3.255	0.0010
	Ga	-10.524	-1.839	0.0330
	Pt	-8.636	-4.158	0.0000
	Pa	-11.563	-4.712	0.0000

Bu test, yapısal kırılmayı ve yatay kesit bağımlılığını dikkate almakta ve LM istatistiğine dayanmaktadır. Testin temeli, her bir yatay kesit birimi için hata düzeltme mekanizmasının işleyip işlemediğine göre eşbütünleşmenin varlığını incelemektedir. Sonuçlar incelendiğinde, eşbütünleşmenin olmadığını söyleyen sıfır hipotezinin tüm durumlar için reddedildiği görülmektedir. Dolayısıyla faiz gelirleri ve komisyon gelirleri ile net karlılık ve piyasa değeri arasında eşbütünleşme ilişkisi mevcuttur. Bu durumda ilgili dönemde bankaların piyasa performanslarının faaliyet performanslarına ve fiyatlandırma politikalarıyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle finans sektörü yatırımcılarının karar alma süreçlerinde finansal tablo çıktılarının ilişkisi varken, banka müşterilerinin banka tercihlerinde, faiz ve komisyon oranlarının ilişkisi vardır.

Faiz ve komisyon gelirleri ile net karlılık ve piyasa değeri arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığının tespit edilmesinin ardından, söz konusu etkilere ilişkin kısa ve uzun dönem katsayı tahminlerini elde edebilmek amacıyla ortalama grup tahmincisi yönteminden yararlanılmıştır. Tablo 6’da uzun dönem katsayı tahmin sonuçları, Tablo 7’de ise kısa dönem tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Uzun Dönem Ortalama Grup Tahmin Sonuçları

	Net Karlılık		Piyasa Değeri	
	Faiz Geliri	Komisyon Geliri	Faiz Geliri	Komisyon Geliri
Bankalar				
Tüm Bankalar	1.241979** (0.5793)	-0.80988** (0.37088)	0.5484 (1.2577)	-0.5484 (1.2577)
Deniz Bank	-0.9499 (1.1711)	-0.6116*** (0.0835)	-1.4954 (2.5843)	1.4954 (2.5843)
Garanti Bankası	0.7951** (0.3865)	-1.0273** (0.4547)	-0.4043 (0.8165)	0.4043 (0.8165)
Halk Bank	0.1889 (1.4898)	0.0424 (0.4251)	10.2807 (7.4402)	-10.2807 (7.4402)
ICBC Bank	-0.4215 (1.1474)	0.7081 (0.7162)	0.1320 (0.9859)	-0.1320 (0.9859)
ISBTR Bank	3.9119*** (1.2707)	-2.3763*** (0.8076)	-1.3782 (7.8847)	1.3782 (7.8847)
ISCTR Bank	3.7993*** (1.1173)	2.3479*** (0.7038)	-2.4521 (2.4092)	2.4521 (2.4092)
QNB Finans Bank	1.7303 (1.5825)	-1.0771 (0.9422)	-0.4334 (0.0396)	0.4334 (4.1663)
Vakıf Bank	1.8731*** (0.5412)	-0.9735*** (0.2895)	0.6309 (1.1910)	-0.6309 (1.1910)
Yapı Kredi Bank	0.2503 (0.3075)	-0.8156 (0.7484)	0.0558 (0.2111)	-0.0558 (0.2111)

Not.*** 0.01 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir

Tablo 7. Kısa Dönem Ortalama Grup Tahmin Sonuçları

	Net Karlılık					Piyasa Değeri		
	Hata Düzeltme	Faiz Geliri	Hata Düzeltme	Komisyon Geliri	Hata Düzeltme	Faiz Geliri	Hata Düzeltme	Komisyon Geliri
Tüm Bankalar	-0.61052*** (0.0681)	-0.08317 (0.7481)	-0.60831*** (0.0629)	0.27464 (0.4138)	-0.1143*** (0.0128)	0.0086 (0.0643)	-0.1143*** (0.0128)	-0.0086 (0.0643)
Deniz Bank	-0.6095*** (0.0841)	0.2029 (1.4791)	-0.6095*** (0.0841)	-0.2029 (1.4791)	-0.1209** (0.0585)	-0.2664 (0.6501)	-0.1209** (0.0585)	0.2664 (0.6501)
Garanti Bankası	-0.5850*** (0.1053)	-0.3789 (0.2977)	-0.5850*** (0.1053)	0.3789 (0.2977)	-0.1266*** (0.0449)	0.0531 (0.0975)	-0.1266*** (0.0449)	-0.0531 (0.0975)
Halk Bank	-0.6019*** (0.1064)	4.3754** (1.7254)	-0.6019*** (0.1064)	-4.3754*** (1.7254)	-0.0603 (0.0520)	-0.1268 (0.5498)	-0.0603 (0.0520)	0.1268 (0.5498)
ICBC Bank	-0.3040*** (0.0887)	-0.0981 (0.2077)	-0.3040*** (0.0887)	0.0981 (0.2077)	-0.0919** (0.0411)	0.0185 (0.0538)	-0.0919** (0.0411)	-0.0185 (0.0538)
ISBTR Bank	-0.7418*** (0.1137)	-2.7492*** (0.9978)	-0.7418*** (0.1137)	2.7492*** (0.9978)	-0.0568 (0.0674)	-0.1704 (0.4943)	-0.0568 (0.0674)	0.1704 (0.4943)
ISCTR Bank	-0.8207*** (0.1232)	-2.3738** (0.9604)	-0.8207*** (0.1232)	2.3738*** (0.9604)	-0.1676*** (0.0587)	0.1490 (0.3579)	-0.1676*** (0.0587)	-0.1490 (0.3579)
QNB Finans Bank	-0.7020*** (0.1075)	2.6485* (1.5045)	-0.7020*** (0.1075)	-2.6485* (1.5045)	-0.1143*** (0.0396)	0.3955 (0.6144)	-0.1143*** (0.0396)	-0.3955 (0.6144)
Vakıf Bank	-0.8528*** (0.1199)	-0.9007 (0.6172)	-0.8528*** (0.1199)	0.9007 (0.6172)	-0.1547** (0.0712)	0.0205 (0.2445)	-0.1547** (0.0712)	-0.0205 (0.2445)
Yapı Kredi Bank	-0.2766*** (0.0862)	0.0225 (0.1256)	-0.2766*** (0.0862)	-0.0225 (0.1256)	-0.1355*** (0.0514)	0.0050 (0.0377)	-0.1355*** (0.0514)	-0.0050 (0.0377)

Not.*** 0.01 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir

Tablo 6 ve Tablo 7 de raporlanan sonuçlar, tüm bankalar açısından değerlendirildiğinde, uzun dönemde faiz gelirinin bankaların net karlılığını arttırıcı, komisyon gelirlerinin ise azaltıcı bir etki yarattığı; buna karşın, bankaların piyasa değerinin faiz geliri ve komisyon gelirinden etkilenmediği ifade edilebilir. Kısa dönemde ise faiz gelirleri ve komisyon gelirlerinin bankaların net karlılığı ve piyasa değerini etkilemediği görülmektedir. Bankaların net karlılık ve piyasa değerlerinde uzun dönem denge değerlerinden sapmalar meydana gelmekte fakat, söz konusu sapmalar düzelerek sistem yeniden dengeye gelmektedir. Ancak, net karlılıktaki sapmaların düzelme süresinin piyasa değerindeki sapmaların düzelme süresinden çok daha kısa olduğu görülmektedir.

Sonuçlar bankalar özelinde değerlendirildiğinde ise elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: Uzun dönemde faiz gelirleri ve komisyon gelirlerinin Garanti Bankası, ISBTR Bank, ve Vakıf Bankası net karlılığı üzerinde en fazla etkiye sahip olduğu görülmektedir. Kısa dönemde ise, faiz gelirleri ve komisyon gelirlerinin Halk Bankası, ISBTR, ISCTR ve QNB Finans Bankası net karlılığı üzerinde en fazla etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Dumitrescuve Hurlin nedensellik test sonuçları

		W-bar	Z-bar	Olasılık değeri
Faiz geliri	→ net karlılık	3.8304	6.0043***	0.0000
Komisyon geliri	→ net karlılık	3.8304	6.0043***	0.0000
Net karlılık	→ faiz geliri	12.6173	24.6441***	0.0000
Net Karlılık geliri	→ komisyon	12.6173	24.6441***	0.0000
Faiz geliri değeri	→ piyasa	0.5768	-0.8977	0.3693
Komisyon geliri değeri	→ piyasa	0.5768	-0.8977	0.3693
Piyasa değeri	→ faiz geliri	2.9718	4.1829***	0.0000
Piyasa değeri geliri	→ komisyon	2.9718	4.1829***	0.0000

Tablo 8’da Dumitrescu ve Hurlin (2012) nedensellik test sonucu yer almaktadır. Bu nedensellik testi, yatay kesit birimler arasında korelasyonun (yatay kesit bağımlılığının) olduğu durumlarda dirençli sonuçlar vermektedir. Dumitrescu ve Hurlin nedensellik test sonuçlarına göre, faiz geliri ve net karlılık ile komisyon geliri ve net karlılık arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi söz konusu iken; piyasa değerinden faiz gelirine ve piyasa değerinden komisyon gelirine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu ifade edilebilir.

4. Sonuç

Araştırma bulgularının toplu olarak derleyecek olursak, öncelikle bankaların komisyon gelirlerindeki artışların, sadece belirli bankalarda ve çok kısa vadede net karı arttırdığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan bulgulara göre bu durum uzun vadede net karı azaltıcı etki yaratmaktadır. Çarpıcı bir bulgu, ücret ve komisyon gelirlerinden elde edilen karların, piyasa değerine yansımamasıdır. Kısa vadede net karın arttığı durumda bile bu iki değişken arasında bir ilişki gözlemlenmemesi dikkat çekicidir.

Örnekleme analiz edilen Garanti Bankası, Vakıf Bank ve İş Bankası faiz gelirlerine yoğunlaşarak rakiplerine kıyasla uzun vadede yüksek karlılık elde etmişlerdir. Bununla birlikte Halk Bankası ve QNB Finansbank, komisyon gelirlerine odaklanarak kısa vadede oldukça yüksek net kar elde etmişlerdir. Bu bulgulara nedensellik analizi sonuçları da eklenince tablo oldukça net bir hal almaktadır. Bu durumda kısa vadede yüksek kar ve piyasa değeri artışı yaşamış olan ücret ve komisyon odaklı bankalar, uzun vadede hem piyasa değeri hem de net kar açısından düşüş yaşamışlardır, faiz gelirlerine odaklı bankaları ise uzun vadede değer maksimizasyonu yaşamış ve finansal açıdan rakiplerinin geride bırakmışlardır.

Bu bulgular ışığında ücret ve komisyonlara aşırı yönelen bankaların kısa vadede kazanç sağladığı yönünde bir algı oluşsa da uzun vadede bunun bedelini fazlasıyla ödedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer bir bakış açısıyla müşterilerinden “ücret ve komisyon” adı altında tahsilat yapan bankalar muhtemelen kaybolan güvenden dolayı karlı müşterilerini uzun vadede kaybetmektedirler. Bu bulguyu destekleyici şekilde faiz gelirlerinin daha yüksek olduğu bankaların uzun vadede değer maksimizasyonu açısından ön plana çıkması, müşterilerin kendilerine açık olan bankaları uzun vadede tercih edeceği yönündeki yargıyı güçlendirmektedir.

Bu bulgular ışığında düzenleyici kurumların bankalara ücret ve komisyonlar bakımından denetimler getirmesi ve yaptırımlar uygulamasının, zorunlu olmamakla birlikte sektörün sağlığını olumlu etkileyeceği söylenebilir. Bununla birlikte bankaların kısa vadede kar elde etme amacıyla uyguladıkları yüksek komisyon politikalarını terk etmeleri, uzun vadeli değer maksimizasyonu açısından önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahamed, M. M. (2017). Asset quality, non-interest income, and bank profitability: Evidence from Indian banks. *Economic Modelling*, 63, 1-14.
- Al-Tarawneh, A., Abu Khalaf, B., & Al Assaf, G. (2017). Noninterest Income and Financial Performance at Jordanian Banks. *International Journal of financial research*, 8(1), 166-171.
- Andrzejuk, K. (2017). Non-Interest Income and Profitability in Private Banking. Evidence from Liechtenstein. *International Journal of Synergy and Research*, 6, 175-182.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 1287-1294.
- Craigwell, R., & Maxwell, C. (2006). Non-interest income and financial performance at commercial banks in Barbados. *Savings and Development*, 3, 309-328.
- Çetin, H. (2018). The Impact of Non-Interest Income on Banks' Profitabilities. *Journal of Advanced Management Science*, 6 (3), 161-164.
- Damankah, B. S., Anku-Tsedee, O., & Amankwaa, A. (2014). Analysis of non-interest income of commercial banks in Ghana. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 4(4), 263-271.
- Dumitrescu, E.-I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Gürbüz, A. O., Yanık, S., & Aytürk, Y. (2013). Income Diversification and Bank Performance: E Evidence From Turkish Banking Sector. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 7(1), 9-29.
- Hakimi, A., Hamdi, H., & Djelassi, M. (2012). Modelling non-interest income at Tunisian banks. *MPRA Paper* No. 65114.
- Li, M., & Feng, T. (2016). Relationship Between Noninterest Income and Bank Valuation: Evidence from the US Bank Holding Companies.
- Li, D., & Yang, J. (2016, June). A study on the effect of non-interest income and its components on the performance of listed banks in China. In 2016 13th International Conference on Service Systems and Service Management (ICSSSM) (pp. 1-5). IEEE.
- Louzis, D. P., Vouldis, A. T., Balfoussia, H., & Papageorgiou, D. (2015). Profitability in the Greek banking system: a dual investigation of net interest and non-interest income. *Bank of Greece Working Paper*, No: 191.
- Nguyen, K. N. (2019). Revenue Diversification, Risk and Bank Performance of Vietnamese Commercial Banks. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(138), 1-21.
- Özdemir, O. (2015). Bankaların Ücret Ve Komisyon Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Finansal Göstergelere Etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz*, 55-70.
- Özek, P. (2017). Non-traditional activities and funding structures: an analysis of commercial banks in turkey. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, 18, 53-70..

- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of applied econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H., Schuermann, T., & Weiner, S. M. (2004). Modeling regional interdependencies using a global error-correcting macroeconomic model. *Journal of Business & Economic Statistics*, 22(2), 129-162.
- Saunders, A., Schmid, M., & Walter, I. (2016). Non-interest income and bank performance: Does ring-fencing reduce bank risk. *Working Papers on Finance*, (2014/17), 1417-1477.
- Trivedi, S. R. (2015). Banking innovations and new income streams: impact on banks' performance. *Vikalpa*, 40(1), 28-41.
- Uzun, U., & Berberoğlu, M. (2019). Faiz Dışı Gelirlerin Banka Performansına Etkisi: Türkiye Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 11 (1). 239-248.
- Yıldırım, C. & Kasman, A. (2015). Bank Market Power And Non-Interest Income In Emerging Markets. *The Economic Research Forum Working Paper*: 930.
- Westerlund, J. (2007). Testing for error correction in panel data. *Oxford Bulletin of Economics and statistics*, 69(6), 709-748.

Research Article

Türk Bankacılık Sektöründe Değişen Kar Yapısının Analizi: Ücret Ve Komisyon Gelirlerine Yönelimin Bankaların Performansına Etkisi

Analyzing The Changing Profit Structure of Turkish Banks: The Effects Of Fee And Commission Income Shift On Banks' Performance

<p>Tuna Can GÜLEÇ Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans Bölümü tunacg@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-2551-6460</p>	<p>Selim DURAMAZ Doç.Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Sermaye Piyasası Bölümü selimduramaz@hotmail.com https://orcid.org/0000-0002-1257-0620</p>
---	--

Extensive Summary

Introduction

The aim of this study is to reveal the effects of fee and commission income, which are among the non-interest income items of banks in the Turkish banking sector, on the performance of banks. The Turkish banking sector has generally been in a continuous positive momentum in terms of profitability and other soundness indicators following the recovery process it entered after the 2001 crisis. During this recovery the favorable market conditions along with cheap foreign credit has allowed banking sector and its subsectors to thrive and expand. Under these conditions, and the introduction of islamic banks as more potent competitors, the banking system got more competitive than it ever has been. This competition resulted in banks lowerin their interest rates and adding commissions and fees more heavily into their market mix. In this period, the variaty and complexity of charges categorized under commissions and fees have been increased dramatically.

In addition to the studies evaluating general interest income, our study examines the effect of fees and commissions on bank performance, which are among the non-interest income items in the Turkish banking sector. As a matter of fact, fees and commissions received from many different banking transactions in the sector have become one of the main focal points of banks within the scope of the banks' targets to increase their profitability in the recent period. By revealing the effect of fees and commissions on bank performance, it is aimed to reveal the future and effects of non-interest income on the profit structure of the Turkish banking sector, and thus to draw a projection for sector representatives. In this context, this study has been carried out to deal with the long and short-term consequences of banks' profit structure over both market value and accounting profit.

Methodology and Dataset

The data used in the analysis were at the quarterly frequency and included 8 banks, namely Deniz Bank, Garanti Bank, Halk Bank, ICBC Bank, İş Bank, QNB Finans Bank, Vakıf Bank and Yapı Kredi Bank, for the period from January 2003 to December 2019. In the model created, "Market

Value" and "Net Profit" are defined as dependent variables for each period. Independent variables are determined as "Interest Income" and "Commission Income".

Preliminary analysis findings indicate that, there is a strong correlation between commission income and interest income with net profit for the period. Since these variables are currently components of the net profit for the period, it is usual to observe a high correlation. On the other hand, the meaningful point on this figure is that the correlation of commission and interest income with market value is significantly lower than the net profit of the period.

When the figures are analyzed according to the Pearson correlation test results for all variables, the correlation coefficient of interest income with net profit is reported as 0.9012, while its correlation with market value is 0.6157. There is a distinct difference between the correlation magnitude. The same is true for commission income. While the correlation between net profit and commission income is 0.8493, the correlation between commission income and market value is 0.6676. However, the correlation of market value with interest income (0.6157) is lower than its correlation with commission income (0.6676).

Although these findings do not constitute a definitive judgment on their own, they point out that market value in the sector is influenced by many factors other than company performance. In addition, the relatively high correlation of market value with commission income may indicate a stronger effect of commission income on company value during the period under observation. Also, it is observed that the volatility among banks in terms of net profitability is less than the volatility within banks themselves. On the other hand, in terms of market value, the volatility of banks within themselves is lower than the volatility among banks.

Analysis

The model created to examine the effects of the applied interest income and commission income policies on the net profitability and market value of banks consists of five stages. In the first stage, cross section dependency test was applied in order to examine whether the panel data depends on horizontal sections. Secondly, unit root test is applied to reveal that the series have no trend effect. In the third stage, the existence of the long-term balance relationship between interest and commission income policies and the net profitability and market value of banks is examined by cointegration techniques. Similarly, based on the error correction model, the coefficient estimates of the short-term and long-term balance relationship between the said policies and net profitability and market value are obtained with the Average Group estimator. Finally, the direction of the Granger type panel causality relationship for interest income-net profitability, commission income-net profitability, interest income-market value and commission income-market value is also presented.

Breusch-Pagan (1979) CDLM1 and Pesaran (2004) CDLM2 tests were applied in the investigation of horizontal cut dependency because $T > N$. These tests assume that each cross section unit can be affected separately by the time effect. In this test, the null hypothesis is that the error terms have a weak dependence on the horizontal sections, in other words, there is no cross sectional dependency. The results in the study reveal that the null hypothesis is rejected, which states that a shock or change in a variable related to the bank will not create a change on the same variable in other banks.

Subsequently, the 2nd generation unit root test CIPS (Cross-Sectionally IPS) was used to investigate the stationarity of the series and developed by Pesaran (2007), which takes into account the cross-sectional dependency. The results show that the null hypothesis, which states that the series is not stationary under cross section dependence, is rejected for the level values of all variables; however, they become stationary in their first differences. This result means that all variables used in the analysis are first order integrated (I (1)).

Due to the first degree integration of all variables, the cointegration test proposed by Westerlund (2007) based on error correction model was applied in order to test the existence of long-term

equilibrium relationship between interest and commission income and net profitability of banks and market values. This test takes into account structural failure and cross section dependence and is based on LM statistics. The basis of the test examines the presence of cointegration according to whether the error correction mechanism works for each cross section unit. When the results are examined, it is seen that the null hypothesis, which states that there is no cointegration, is rejected for all cases. Therefore, there is a cointegration relationship between interest income and commission income and net profitability and market value.

The results obtained can be summarized as follows: It is seen that interest incomes and commission incomes have the most impact on the net profitability of Garanti Bank, ISBTR Bank and Vakıf Bank in the long term. In the short run, it is seen that interest income and commission income have the greatest effect on the net profitability of Halk Bankası, ISBTR, ISCTR and QNB Finans Bankası. According to Dumitrescu and Hurlin causality test results, while there is a two-way causality relationship between interest income and net profitability, commission income and net profitability; it can be stated that there is a one-way causality relationship from market value to interest income and from market value to commission income.

Discussion

Research findings collectively indicate that, it is reported that the increases in the commission income of banks increase the net profit only in certain banks and only in the short term. On the other hand, according to the findings, this situation creates a decrease in net profit in the long run. A striking finding is that profits from fee and commission income are not reflected in market value. It is noteworthy that there is no relationship between these two variables even when net profit increases in the short term.

Garanti Bank, Vakıf Bank and İşbank, analyzed in the sample, concentrated on interest income and achieved higher profitability in the long term compared to their competitors. In addition, Halk Bank and QNB Finansbank focused on commission income and achieved a very high net profit in the short term. When the results of the causality analysis are evaluated along with these findings, the picture becomes quite clear. In this case, fee and commission oriented banks, which experienced high profit and market value increase in the short term, experienced a decline in both market value and net profit in the long term, while banks focused on interest income experienced value maximization in the long term and outperformed their competitors in financial terms.

In light of these findings it can be concluded that the banks who overly rely on commission income experience higher profitability in the short run, however this pattern is reversed in the long run, resulting in a reduction in both profitability and market value. It is highly probable that charging clients with higher transaction fees and commissions are detrimental to the long term client relations. A potential reason for this inverse relationship might be the predatory transaction and commission practices adapted by said banks before the recent regulations. Another finding supporting this theory is the positive long term relationship between the market value and interest returns for banks who primarily focus on interest income rather than commission and fees income. Even though they charge for higher amounts interest rates, findings suggest that in long term clients are more likely to form long term business connections with them.

Overall the most concrete conclusion of the study is that, the value maximization in banking sector seems to be achieved through the adoption of transparent policies, and profit maximization in short run is deceptive and cannot be an indicator of value maximization in the long run.